

II СЕКЦІЯ:
НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

Алла Сіленко,

доктор політичних наук, професор,

Одеський державний екологічний університет

Ірина Залевська,

кандидат політичних наук,

Одеський державний університет внутрішніх справ

РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТРАТЕГІЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

День 24 лютого 2022 р. назавжди залишиться в історії чорним днем військового вторгнення росії в Україну, днем, що змінив життя не лише всіх українців, а й усього світу загалом.

Щодня вбиваючи українців, держава-агресор не забуває і про проведення інформаційних атак на українське населення, прагнучи за допомогою фейкової інформації посіяти в суспільстві страх та панічні настрої, дестабілізувати політичну та соціально-економічну ситуацію в Україні. Вторгаючись в український інформаційний простір, ворог робить замах на громадянську ідентичність українців.

Завдання про необхідність протидії спеціальним інформаційним операціям держави-агресора, спрямованих на підрив державного суверенітету, територіальної цілісності України поставлені у Стратегії інформаційної безпеки України. (12). Визначено 7 основних стратегічних цілей у сфері інформаційної безпеки України.

1.Протидія дезінформації та інформаційним операціям, насамперед держави-агресора, спрямованим на ліквідацію незалежності України, повалення

конституційного ладу, порушення суверенітету та територіальної цілісності держави, пропаганду війни, насильства, жорстокості, розпалювання національної, міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі та ненависті, проведення терористичних актів, посягання на права та свободи людини.

На думку директора Українського Інституту національної пам'яті Антона Дробовича, «Поле бою є не тільки терена України. В інформаційному просторі це, мабуть, найбільша медійна війна в історії людства (7).

В умовах воєнного стану країни особливо актуальним постало питання необхідності єдиної інформаційної політики. У зв'язку з цим Президент України підписав Указ №152/2022, яким ввів в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану».

Таким чином, головним інструментом боротьби України проти російської дезінформації під час воєнного стану є правда, яку потрібно доносити не лише до внутрішньої, а й до закордонної аудиторії. Також важливе значення мають медіакультура та медіаграмотність суспільства.

2. Забезпечення всебічного розвитку української культури та утвердження української громадянської ідентичності. Однією з цілей окупантів є знищення української культури та української громадянської ідентичності, тому Уряд України ухвалив абсолютно правильне рішення, дозволивши установам культури та мистецтв відновити роботу в умовах війни. Як справедливо відзначив міністр культури та інформаційної політики Олександр Ткаченко, «Культура – це м'яка сила. Вона здатна повернути українців до нормального життя в новій воєнній реальності» (13).

Українська культура і мистецтво – це імідж країни в світі. Тому дуже добре, що Міністерство культури та інформаційної політики України спільно з Державним агентством України з питань мистецтв та мистецької освіти та партнерами запускають проект «Ukraine Now and Forever». Основна мета проекту – направлення уваги світу до української культури і мистецтва та

подальша консолідація міжнародної спільноти у спротиві російській агресії. (14).

І все ж таки необхідно, щоб таких проектів та заходів було більше. Можна сказати без перебільшення, що потрібна культурна експансія України. Світ має чути про Україну щодня.

3. Підвищення рівня медіакультури та медіаграмотності суспільства. В умовах інформаційної війни, в ході якої поширюється безліч фейків, важливо, щоб суспільство мало певний рівень медіакультури та медіаграмотності. Корисну роботу з цією метою проводить Національна спілка журналістів України (6).

Коли російські агресори завдали ракетного удару по житловому будинку в Одесі, в результаті якого загинуло 8 і поранено 18 людей, вони намагалися зняти з себе відповідальність за скоєне, поширивши спочатку фейк про те, що вразили військовий об'єкт, потім після його викриття військовий об'єкт перетворився на якусь нафтобазу. І цю брехню було викрито Одеською міською владою, яка опублікувала фото з місця трагедії. Тоді російські пропагандисти вигадали новий фейк про те, що житловий будинок став жертвою українських ППО. Однак і цей ворожий фейк був спростований фотографією будинку з характерними руйнуваннями від ракетних ударів. (9).

Це вже далеко не перший фейк кремлівської пропаганди, «російська пропаганда вже намагалася неодноразово приховати свою причетність до масової загибелі українців. (5).

Медіакультура суспільства у вітчизняній науковій літературі визначається як «культура сприймання і виробництва соціальними групами та соціумом у цілому сукупності інформаційно-комунікаційних засобів, що функціонують у суспільстві, знакових систем, технологій комунікації, пошуку, збирання, виробництва і передавання інформації. (4, с.71). Необхідність підвищення медіакультури та медіаграмотності суспільства особливо гостро виявилася в умовах війни.

4. Забезпечення інформаційних прав особи, захисту прав журналістів. Як ми вже зазначали вище, саме правда є головним інструментом боротьби з ворожими фейками. Цю правду добувають і несуть у маси журналісти. Мужність українських журналістів, які висвітлюють хід війни, ризикуючи своїм життям, зазначив керівник відділу ЮНЕСКО зі свободи вираження поглядів та безпеки журналістів Гільєрмо Канела на зустрічі у Центрі журналістської солідарності НСЖУ у Львові (1).

За даними моніторингу Інституту масової інформації, за два місяці війни в Україні семеро журналістів убито під час виконання професійних обов'язків, дев'ятеро – поранено, не менше ніж 15 журналістів зникли безвісти (10).

Враховуючи, що доступ до інформації є одним із основних прав особистості, українська влада має робити все для того, щоб це право ніколи не було порушено. У цьому випадку сама влада є вигодоодержувачем, оскільки за правду вона отримує більше довіри від українського суспільства та світової спільноти.

5. Інформаційна реінтеграція громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях та прилеглих до них територіях України, до загальноукраїнського інформаційного простору.

На жаль, досягнення цієї мети було досить складним і до повномасштабного нападу Росії на Україну. Тим більше в умовах воєнного стану воно є ще складнішим. Зважаючи на те, що засоби масової інформації, насамперед, телеканали, є особливо ефективним засобом формування української громадянської ідентичності, цьому питанню треба буде приділити особливу увагу одразу після перемоги України. Також велика роль у вирішенні цієї проблеми має бути відведена гуманітарній освіті.

Фахівці справедливо вказують на те, що «Інформаційна стратегія не може існувати окремо від комплексної державної стратегії реінтеграції. По суті, інформаційна стратегія – це складова загальної стратегії (8).

6. Створення ефективної системи стратегічних комунікацій, метою якої є гарантування ефективної інформаційної взаємодії між органами державної

влади, органами місцевого самоврядування та суспільством з питань кризових ситуацій. Зміцнення позитивного іміджу України. Речник Міністерства оборони США у 2008-2009 рр. Роберт Гастінгс мол., описав стратегічну комунікацію як «синхронізацію образів, дій та слів для досягнення бажаного ефекту» (3). Таким чином, можна зробити висновок про те, що якщо стратегічні комунікації це система внутрішніх і зовнішніх комунікацій, то зв'язки з громадськістю це одна із складових стратегічних комунікацій.

На наш погляд, в умовах війни органи державної влади, органи місцевого самоврядування демонструють високий рівень інформаційної взаємодії із суспільством. Міністерства та відомства систематично доводять до суспільства актуальну інформацію. А виступи Президента України, голів обласних військових адміністрацій, присвячені аналізу поточної ситуації, звіту про свою роботу, стали для громадян вже звичними.

7. Розвиток інформаційного суспільства та підвищення рівня культури діалогу. Відомий американський футуролог О. Тоффлер у своїй книзі «Війна та антивійна» (11, р.45) зазначає, що інформація стає найважливішим військово-стратегічним ресурсом, щонайменше, або навіть важливішим, ніж традиційні види озброєнь і військової техніки. А це означає, що держава, яка дбає про свій оборонний потенціал, має приділяти найважливіше значення розвитку методів інформаційної протидії та інформаційного впливу.

Ця теза підтверджується історією воєн XX і початку XXI століть, у яких роль інформаційного фактора у забезпеченні оборонної безпеки різко зросла.

Нові інформаційні технології відкрили небачені раніше можливості отримання інформації про противника, а відповідно і попередження про можливі конфлікти та напади. «Своєчасне інформування про наміри Росії, енергійний інформаційний та дипломатичний діалог дозволив Заходу консолідувати свою позицію та зусилля..... У результаті Кремль вперше за багато років начисто програв світове інформаційне поле» (2).

Застосування інформаційних технологій військовими відкрило нові можливості щодо забезпечення оборони держави. Виграш України в

інформаційному протиборстві під час війни з Росією сприятиме досягненню її стратегічних цілей.

Аналіз реалізації цілей Стратегії показав, що цей процес не зупиняється, незважаючи на всі труднощі воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. «В ЮНЕСКО впечатлены преданностью украинских журналистов во время войны своей профессии, – НСЖУ. URL: <https://ukranews.com/news/852283-v-yunesko-vpechatleny-predannosti-ukrainskih-zhurnalistov-vo-vremya-voyny-svoej-professii-nszhu>
2. Голос Америки. URL: <https://www.golosameriki.com/a/us-intelligence-ukraine-russia-war/6532808.html>
3. Картки: що таке стратегічна комунікація і кому вона потрібна/ URL: <https://cpc.com.ua/articles/kartki-scho-take-strategichna-komunikaciya-i-komu-vona-potribna>
4. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід : Навчальний посібник. За ред. Л.А. Найдьоновой, А.Т. Барішпольця. К.: Міленіум, 2009. 440 с.
5. Обстріл житлового будинку в Одесі: окупанти за фейком намагалися приховати свій злочин. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/04/25/obstril-zhytlovogo-budynku-v-odesi-okupanty-za-fejkom-namagalysya-pryhovaty-svij-zlochyn/>
6. Онлайн-лекція "Фактчекинг в условиях войны": репортерам расскажут, как обнаруживать ложь в соцсетях, – НСЖУ. URL: <https://ukranews.com/news/852453-onlajn-lektsiya-faktcheking-v-usloviyah-voyny-reporteram-rasskazhut-kak-obnaruzhivat-lozh-v>
7. «Перша світова медійна війна». З якою назвою напад Росії на Україну увійде в історію і що робити з 9 травня - інтерв'ю з Антоном Дробовичем. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/viyna-v-ukrajini-persha-svitova-mediyna-viyna-drobovich-novini-ukrajini-50235840.html>.
8. Реінтеграція окупованих територій: інформаційна складова. URL: <https://od.org.ua/uk/>
9. Росіяни намагались видати обстріляний житловий будинок в Одесі за «військовий об'єкт» - Центр стратегічних комунікацій/ URL: <https://nv.ua/ukr/odesa/rosiyani-namagalis-vidati-obstrilyaniy-zhitloviy-budinok-v-odesi-za-viyskoviy-ob-yekt-50236728.html>
10. Росія скоїла 243 злочини проти журналістів та медіа в Україні – моніторинг IMI. URL: <https://detector.media/infospace/article/198658/2022-04-24-rosiya-skoila-243>
11. Toffler A. War and Anti-War. N.Y.: Little, Brown and Company. 1993. 302 p.

12. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#n7>

13. Уряд дозволив закладам культури відновити роботу в умовах війни. URL: https://zaxid.net/uryad_dozvoliv_zakladam_kulturi_vidnoviti_robotu_v_umovah_viyni_n1539889

Олена Стойко,

доктор політичних наук,

Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України

ЕВОЛЮЦІЯ ВІЙСЬКОВО-АДМІНІСТРАТИВНОГО ПОДІЛУ УКРАЇНИ

Ще з часів середньовіччя територіальний поділ держави був тісно пов'язаний з військовою сферою: право управляти певною територією надавалося у тому числі в обмін на зобов'язання надати на першу вимогу певну кількість підготовлених солдат для участі у воєнних діях. В Україні найбільш яскравим прикладом симбіозу цивільного і військового управління територіями була Запорізька Січ, яка складалася з куренів (38 військово-адміністративних одиниць, назви яких походили від отаманів засновників або назви територій, з яких походили козаки, які його створили) та паланок (адміністративних одиниць, яких спершу нараховувалося 5, а згодом з'явилися ще три).

Станом на початок 1991 року територія України як республіки Радянського Союзу була поділена на три військових округи – Київський (один з перших створених в Російській імперії в 1862 році), Одеський та Прикарпатський.

З 3 січня 1998 року Міноборони України запровадило новий воєнно-адміністративний поділ території держави. Згідно з ним ліквідувалися Одеський та Прикарпатський військові округи та Північне оперативно-територіальне командування, створене на базі Київського військового округу. Замість них було утворено Південне, Західне і Північне оперативні командування (ОК). ОК стали новими організаційними формуваннями